

BİR BAKAN, BİR ŞAIR, BİR SANATÇI...

(Azerbaycanlı Şair İlyas TAPTİK)

"Serhat direkleri nice yıldır bizi birbirimizden ayırsa da
üregimizi ayırmak mümkün değil"

Türker EROĞLU

Azerbaycan'ın Gedebey şehrinde doğmuş olan Şair İlyas Taptık 55 yaşında, evli ve üç çocuk babası. Azerbaycan Pedagoji Enstitüsü, Felsefe-Psikoloji Bölümü mezunu. İlkini 1955 yılında yayımladığı şiir kitaplarının sayısı 34...

Geçtiğimiz Ağustos ayında Türkiye'ye gelen Şair'le 24 Ağustos 1989 tarihinde tanıştık. Kendisiyle Azerbaycan Türk Halk Edebiyatı ve Türk Halk Müziği konularında sohbet ettik²

"Men gözümü dünyaya açanda saz laylasıyla büyüdüm. Âşıklar meclisinde bulundum. Mugamları ve şiirleri öğrendim. Saz çalmayı öğrendim. Ancak, halk arasında âşıklık eylemirem. Kalem şairiyem. Şiirlerimin mevzuu çocuklar, möhebbet, tabiat, kahramanlık, güzellik ve insanlıktır. Çocuk şiirlerini il folklorundan, halk oyunlarından, yanılmaçalardan yola çıkarak yazdım. ONLARIN DİLİNİN İNKİŞAFI İÇÜN AKILCI,OYNAK ŞİRLER YAZMAYA GAYRET ETTİM, CAN ATTIM. Âşık ELESKER, B. VAHAPZADE gibi Azeri şairlerin yanısıra; YUNUS EMRE, ÂŞIK VEYSEL, KARACAOĞLAN gibi Anadolu Türk şairlerinin şiirlerini ezberledim.

Sovyetler Birliği'ndeki bütün Türk mahallerini dolaştım. Radyoya, televizyona ve sahnelere çihış eyledim. 600 tene şiir kitabını okumuşum. Ustam Osman SARIBELLİ'den feyz aldım." diyerek kendini anlatan şairi daha sonra 18 Eylül 1989 tarihinde Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Türk Kültür Varlığını Araştırma Şubesi tarafından organize edilen bir konserde dinleme imkânı bulduk.

Şair, Türkiye'ye nasıl geldiğini ve Türkiye hakkındaki düşüncelerini anlattı.

"Kendimi Bakü şehrinde hissettim. Sokaklar, İnsanlar; velhasıl heşey aynı, Aynı hoşbahtlık, aynı möhebbet. "diyen Şair, Kültür Bakanı Sayın Namık Kemal ZEYBEK'le tanışmasını anlattı.

"Menim ana dilimde iki şiir söyleyen Kültür Bakanı Namık Kemal Zeybek'in üreğinde, Bakü üreğini hissettim. Ona karşılık olarak men de bir

şiir yazdım. "diyerek, yazdığı şiiri okudu:

Namık Kemal Zeybek'le nece şirin gonusduh
İki şiir söyledi, doğma ana dilimde.
Biz teze görüşsek de üregimiz tanışdı,
Haçansa görüşmüş DEDE GORHUT elinde.

Bu tanışlıh, yahnılıh üvilikten başlanır,
Dünyamızda sevgidir solmayan bir armağan
Bu sevgiden ay doğır, ulduzlar parlah yanır
Bu sevgiden güç alır, damarımda ahan gan

Kiminin meş'al olur hayalimde emeli
Kimi bahır sabaha gözeleri od bebekli
İnsanlar görürem men dili şeker kelmeli
Sinesi Alpaslanlı, Goç Köroğlu, Babekli...

Min il kenar düşse de eyni kökten boy atan
Diller dilleri tapır, eller elleri tapır.
Boylanıp birbirine garip ulduzdan aydan
Yollar yollara çihir, eller elleri tapır.

Harda doğma dilimde üreher tanışırsa
Ora mene ezizdir, mene veten görünür.
Gelbimin göğ seması ele büyüktür büyük,
Bir ucunda Akdeniz ağır ağır çalhanır,
Bir ucunda Altay'ım, bulutlar ten görünür.

Elimdedir cübubu Hızır İlyas atının
Bu at odlardan geçir, nalları daş goparır.
Gezirem başdan başa men ülvî bir dünyanın
Meni diller sesleyir, arzularım aparır

Selamımı aldıhça büyük Turan elleri,
Gözlerimle öpürem tarihimi, illeri,
Milyon milyon insandır benim doğmam, ezizim
Dilimi anlayanı sözlerimle öpürem,
Men ulu torpağımı gözlerimle öpürem
Seyircilerin çoşkulu alkış ve tezahüratından
sonra şair şöyle devam etti:

"Azerbaycan Türk halkı, Anadolu Türk

halkım çok sever. Sizin bütün sanatçılarınız orada tanınır. Azerbaycan folkloru ile Anadolu folkloru birbirine çok yakın. Çünkü bunlar TÜRK MİLLİNİN FOLKLORUDUR. BİZİM ÜREHLERİMİZ SINIR SERHETLERİNİ BOZUR DAĞIDIR VE GÖRÜŞÜR. YANI BİZ ÜREHLERİMİZLE GÖRÜŞÜRÜK. HEÇ BİR ŞEY BİZİM ÜREHLERİMİZDEKİ DUYGUYA MANİ OLAMAZ. SERHAT DİREKLERİ NECE YILLARDIR BİZİ BİRBİRİMİZDEN AYRISA DA ÜREGİMİZİ AYRIMA MAH MÜMKÜN DEĞİL." diyen İlyas TAPTİK, dağ şiirinden bahsederek;

"Dağ şiiri bizde vatan şiiridir. Dağı ata, ana biliriz. Bu dağ vatandır. Bu dağ bugünkü Azerbaycan halkının üreginde torpah olan möhebbettir. Bugün AZERBAYCAN'DAN EŞİTTİĞİNİZ, O SESLER bu dağ şiirinden gelir. AZERBAYCAN TÜRKÜNÜN BAYRAH GALDIRMASI, MAYDANLARA ÇIHMASI hepsi o dağdan başlar, o dağın möhebbetidir. DAĞ TORPAHDIR... TORPAĞI YAD'A VERMEK OLMAZ; GORUMAH LAZIMDIR, SEVMEK LAZIMDIR."dedikten sonra kendi yazdığı bir dağ şiirini okudu. Seyirciler pür dikkat Şairi dinlediler. Onunla coştular, O'nunla Anadolu'dan Azerbaycan'a seyahat ettiler.

Bu güzel havayı tenffüs ettiğimiz o geceden birkaç gün sonra, kendimizi aynı güzellikte, aynı

mânâda BİR BAŞA GECEDE BULDUK. AZERBAYCANLI sanatçı Zeynep HANLAROVA'yı Ankara'da seyretmek dinlemek nâsib oldu. Daha önceden, ses kasetlerinden tanıdığımız sanatçı, sahneye çıktığında seyircilere "MENİM ÖZ MİLLETİM, GARDAŞLARIM, ANALARIM, BACILARIM" diye hitap ettikten sonra "KANIMIZ BİR, CANIMIZ BİR" diye türküler söyledi. Böylece, Şair İLYAS TAPTİK'ın bir genetik kaymanın, bir sosyal sapsmanın ürünü "Nevi şahsına münhasır" biri olmadığımı, her Azerbaycan Türkünün aynı hisleri, aynı suuru taşıdığını anlamış olduk.

İşte, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk defa Azerbaycan şiirinden ve şiirinden haberdar olacak kadar millî kültür konulanna vakıf BİR BAKAN; işte millînin, milyetinin suurunda olan Azerbaycanlı BİR ŞAIR; ve işte-Türk kelimesini ağzına almaktan hicap duyan sanatçıların cirit attığı Türkiye'de-seyircilere "ÖZ MİLLETİM" diyecek şura sahip olan Azerbaycanlı BİR SANATÇI...

Yorumu siz kıymetli okuyucularıma bırakıyorum...

1 Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dalresi Folklor Derleme Stüdyosunda Araştırmacı Emine KIRCI ve Savaş EKİCİ ile beraber çalışılmıştır. (HAKAD Arşiv Yer No: B 89.142-146)

"Köröglü'nun Özbek Varyantları" (Baş tarafı s.9'da)

Bu kol İrem Bağ'ına küsüp giden Yunus Peri ve Misgal Peri'nin Kırat'da götüremeleri üzerine gelişen olaylarla ilgilidir.

Güroğlu'nun eşkiyalık etmesi, bu varyantlarda epeyce zayıftır. Bilakis Özbek varyantlarında Güroğlu idealize edilmiş bir konutan, duygulu ve güzel sesli bir âşık, yiğit ve güçlü bir kahraman olarak dikkati çeker.

Ayrıca Batı anlatmalarında Köroğlu hemen hemen bütün kollarda faal olarak olaylara iştirak eder, halbuki Özbek Varyantlarında, Avaz'ın maceraları zaman zaman fantastik ve romantik duygularla zenginleştirilerek yeni kollar oluşturulmuştur.

Özbek Varyantlarında, batı anlatımları ile ortak olan temel unsurlar Kırat ve Çambil (Çamlıbel) unsurudur. Güroğlu'na yapılacak en büyük kötülük, onu Kırat'sız bırakmaktır. Bu yüzden Güroğlu'nun han seçildiği gün Kırat'ı çalınca, onu aramaya

çıkışı, Sim Bağına girişi yani Balo Gurdan (Balo Devle Mücadelesi) Kolu ile Misgal Peri ile Avaz Kolu, tamamen Kıratın çalınması üzerine teşekkül eden iki koldur.

Gerek Köroğlu, gerekse Güroğlu kollarında son kol (Köroğlu'nun sır oluşu) sırasında, her şey kaybolmuş, deliler dağılmış, Köroğlu "Güroğlu" ihtiyarlamış, artık ölümü bekler olmuştur. O zaman Güroğlu,

Gırotım mening muradım
Ham davlatım ham zuryatım
İnib-usgan ona yurdum

Çambil-bilim viloyetim
Send e annanım kolmadı,
Senin armaning kolmasın.

diye hem övgü, hem veda hem de artık işin sonuna geldiğini bilen bir psikoloji ile kendisinden sonra Çamlıbel'in özleminin kalmamasını diler.